

Udvidet beskrivelse af sprogscreeningsresultater 1.-6. klasse

Materiale 1		
<p>Materialet undersøger elevens ekspressive ordforråd (ordproduktion) med fokus på ord for den nære omverden. Eleven præsenteres for en bog med en række billeder og bliver bedt om at sige, hvad der er på billederne et efter et.</p>		
Når eleven scorer M i materialet	Når eleven scorer S i materialet	Når eleven scorer F i materialet
<p>Eleven har mange og store huller i sit ordforråd. De huller, eleven har, handler om alle eller næsten alle typer af sproglige domæner:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Madvarer, frugt, grøntsager osv. - Dyr - Beklædningsgenstande - Planter - Hjemmedomænet – såvel ude som inde - Manglende underbegreber (et eksempel på et underbegreb kunne være <i>rose</i> i stedet for <i>blomst</i>). - Værktøj og maskiner <p>Eleven vil typisk ikke af sig selv stille spørgsmål til ordforrådet og vil sjældent eller aldrig lave omskrivninger og gætte på ord.</p>	<p>Eleven har nogle huller i sit ordforråd. De huller, som er mest typiske for denne gruppe børn handler om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nogle madvarer, frugter og grøntsager. - Manglende underbegreber (et eksempel på et underbegreb kunne være <i>rose</i> i stedet for <i>blomst</i>). - Hjemmedomænet – såvel ude som inde. - Værktøj og maskiner 	<p>Eleven har generelt et nuanceret ordforråd på de testede ord-domæner, men også denne elev har brug for fortsat at udvide ordforrådet.</p>
<p>Forslag til, hvordan man kan arbejde med at styrke ordforrådet: Ordforrådstilegnelse er en livslang proces. Størrelsen og nuanceringen af barnets ordforråd er dog en vigtig forudsætning for både at kunne tilegne sig nye ord og fag-fagligt stof, og samtidig spiller ordforrådets størrelse også ind på evnen til fx at indgå i sociale sammenhænge. For børn med dansk som andetsprog gælder det, at de møder og tilegner sig ord på to eller flere sprog, og at en del af ordene er tilegnet alene på det ene sprog. Dette stiller store krav til både forældrene og lærerne i skolen: Både hjemme og ude skal barnet have stillet så mange ord som muligt til rådighed.</p> <p>I skolen kan man støtte elevens ordforråd, fx ved at:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Overveje, hvordan man svarer eleven på spørgsmål. Brug præcise ord i længere sætninger frem for korte "ja-nej-svar." - Udvide elevens svar, så de bliver mere nuancerede ift. ord. - Rette indirekte på sproglige fejl, som eleven laver. - Inkludere flere sanser, når betydningen af nye ord skal indlæres. Støtte fra visuelle ressourcer, musik og konkrete genstande understøtter ordforrådstilegnelsen og sikrer, at ordene bliver bedre husket. Ture ud ad huset, for at opleve ordene bidrager også til, at ordene tilegnes hurtigere. - Bruge overbegreber og underbegreber, for derigennem at hjælpe med at organisere ordene ift. hierarkier. - Gentage ordene mange gange og arbejde temaorienteret. Dvæl gerne ved samme emne over længere tid. - Arbejde med særlige træk ved ord, ord der lyder sjovt, har sjove bogstavkombinationer osv. Giv gerne huskeregler, der kan understøtte hukommelsen fx i forhold til stavning. - Tale med eleven om kollokationer – altså ord der ofte høres og skrives sammen; fx "hammer og søm". - Tale om, hvad ordets modsætning kunne være. - Gøre eleven opmærksom på homonymer (altså ord der lyder ens, men betyder noget forskelligt) og synonymer (ord, der betyder det samme eller næsten det samme). - Understøtte brugen af tillægsord og biord, som er med til at nuancere ordforrådet. - Arbejde med forforståelse; altså at relevante ord præsenteres og gennemgås, før en given aktivitet sættes i gang. - På de yngste årgange: Arbejde med dialogisk oplæsning. 		

Materiale 2

Undersøger hvor mange forskellige ordtyper, bøjninger og sætningskonstruktioner eleven kan forstå. Eleven præsenteres for en række billeder. Der læses en sætning op for eleven, og eleven skal så sige, hvilket billede sætningen passer til.

Når eleven scorer M i materialet

Eleven har et stort behov for at tilegne sig fx bøjningsformer for navneord, udsagnsord, tillægsord og sætningskonstruktioner, såvel lette som sværere. Fx:

- **Flertalsbøjninger** (*biler og gule-rødder*)

- **Forholdsordene** *i* og *på*, *ovenfor* og *nedenfor*.

- **Kender ikke ret mange udsagnsord**; fx *jagte* og *plukke*.

- **Har svært ved at skelne mellem personlige stedord**; *Han, hun, den* og *de*.

- **Mangler mange tillægsord**; *Tyk, tynd, gul* og *rund*.

- **Negationer**; *Bilen er ikke sort*.

- **Passiv-sætninger**; *pigen bliver jaget af hunden*.

- **Omsagnsled til grundled**; *drengen, som spiser æblet, er glad*

- **Sammenligninger**; *Bilen er længere end cyklen*.

- **Indskudte sætninger**; *Drengen, hunden jager, er glad*.

- **Relativsætninger**: *Eventyret er i bogen, som er blå*.

- **X men ikke Y-sætninger**; *Peter men ikke Rikke er glad*

- **Ikke kun X men også Y-sætninger**; *Ikke kun Peter men også Rikke er glad*.

Vær opmærksom på, at sætninger med negationer, sammenligninger samt "XY-sætningstyperne" bl.a. er faste dele af matematikkens sprog. Dermed kan elevens sproglige huller meget let føre til problemer med at tilegne sig faglige færdigheder, bl.a. i matematik.

Når eleven scorer S i materialet

Eleven har generelt fat på de mest grundlæggende bøjningsformer for navneord, kender typisk de mest grundlæggende forholdsord og tillægsord og har styr på de mest basale sætningskonstruktioner

Eleven vil dog typisk stadig have svært ved:

- **Omsagnsled til grundled**; *drengen, som spiser æblet, er glad*.

- **Sammenligninger**; *Bilen er længere end cyklen*.

- **Forholdsordene** *ovenfor* og *nedenfor*.

- **Indskudte sætninger**; *drengen, hunden jager, er glad*.

- **Relativsætninger**: *eventyret er i bogen, som er blå*.

- **X men ikke Y-sætninger**; *Peter men ikke Rikke er glad*.

- **Ikke kun X men også Y-sætninger**; *ikke kun Peter men også Rikke er glad*.

Vær opmærksom på, at "XY-sætningstyperne" samt sammenligninger bl.a. er faste dele af matematikkens sprog. Dermed kan elevens sproglige huller meget let føre til problemer med at tilegne sig faglige færdigheder, bl.a. i matematik.

Når eleven scorer F i materialet

Eleven har generelt godt styr på såvel bøjningsformer, som ordtyper og behersker også de fleste sætningskonstruktioner.

Eleven vil dog typisk stadig have svært ved:

- **Omsagnsled til grundled**; *drengen, som spiser æblet, er glad*.

- **Relativsætninger**: *eventyret er i bogen, som er blå*.

- **X men ikke Y-sætninger**; *Peter men ikke Rikke er glad*.

- **Ikke kun X men også Y-sætninger**; *ikke kun Peter men også Rikke er glad*.

Vær opmærksom på, at "XY-sætningstyperne" bl.a. er faste dele af matematikkens sprog. Dermed kan elevens sproglige huller meget let føre til problemer med at tilegne sig faglige færdigheder, bl.a. i matematik.

Forslag til, hvordan man kan arbejde med barnets kendskab til forskellige sætningstyper og bøjningsformer.

I løbet af en dag modtager vi mange informationer; i skolen bliver mange informationer givet i form af kollektive beskeder. Hvis både ordforrådet, kendskabet til bøjninger og forskellige sætningsopbygninger er mangelfuldt, kan rigtig mange vigtige informationer gå tabt. Som professionel er det derfor vigtigt at tænke over, hvordan vigtige budskaber leveres, og om nogle elever evt. har brug for, at informationerne gentages eller evt. formuleres på en anden måde.

I skolesammenhæng er det særligt vigtigt, at vi som professionelle er opmærksomme på, at visse typer af sætninger er knyttet til bestemte fag. Fx optræder "X men ikke Y-sætninger" hyppigt i matematik, fysik og kemi, mens længere indskudte sætninger og sammenligninger optræder i en del skønlitteratur samt i fx historie-, natur/teknik-bøgerne. Brug af datidsbøjning er selvsagt ret anvendt i historiebøgerne, mens brug af konstruktioner, der udtrykker fremtid, er fremherskende i sci-fi-genren.

Hvis barnet ikke kender til den givne måde at bygge sætninger op på, og mangler kendskab til bøjninger, kan det altså i yderste konsekvens betyde, at fag-faglig viden går tabt.

Inden for skolens rammer kan kendskabet til forskellige sætningstyper og bøjninger understøttes ved fx:

- At eleven møder mange typer af litteratur og mange genrer, og at der ved hver type tales eksplicit om, hvilke sproglige og grammatiske træk der kendetegner netop denne.
- Øvelser i at omskrive sætninger, fx fra aktiv til passiv, fra informerende til spørgende, fra ental til flertal eller fra nutid til datid/fremtid. Hvad sker der med sætningens led? Bliver de forskellige led flyttet til et andet sted i sætningen?
- Give eleven hele, færdige sætninger og samtidig angive i hvilke sammenhænge disse sætninger er mest anvendelige.
- Lave "gættelege", hvor en genstand fx skal beskrives uden at genstanden benævnes.
- At faglæreren i alle fag forklarer særlige sætningskonstruktioner og deres betydning.

Materiale 3

Eleven bliver bedt om ordret at gentage nogle sætninger, som bliver længere og længere. Materialet siger noget om, hvorvidt eleven kan afkode sætningernes indhold. Hvis eleven ikke kan gentage en lang sætning, er det fordi indholdet ikke er forstået.

Når eleven scorer M i materialet	Når eleven scorer S i materialet	Når eleven scorer F i materialet
<p>Eleven kan kun gentage sætninger med meget få stavelser.</p> <p>Dette viser bl.a. at eleven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Har et meget lille, unuanceret ordforråd. - Forstår ganske få og unuancerede sætningskonstruktioner. - Typisk selv bruger meget få, faste og meget korte sætningskonstruktioner. 	<p>Eleven kan gentage sætninger med få stavelser.</p> <p>Dette viser bl.a. at eleven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Har et lille, unuanceret ordforråd. - forstår få og unuancerede sætningskonstruktioner - Typisk selv bruger nogle få faste, kortere sætningskonstruktioner. 	<p>Eleven kan gentage forholdsvis lange sætninger.</p> <p>Dette viser bl.a., at eleven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Har et rimeligt stort og nuanceret ordforråd. - Forstår mange sætningstyper. - Typisk selv kan udtrykke sig med visse nuancer. <p>Eleven har dog fortsat brug for at tilegne sig flere sætningstyper for at blive i stand til at udtrykke sig mere nuanceret.</p>

For forslag til arbejdet med ordforråds-nuancering samt sætningskonstruktioner se ovenfor under Materiale 1 og 2.